

SIRALMAS ÉNEK

A TATÁRDÚLTA MAGYARORSZÁGRÓL

ISMERETLEN MAGYAR SZERZETES
EGYKORÚ VERSE (1241 VAGY 1242)

Ez a „Planctus“ a magyar költészet első fennmaradt emléke. Tartalmából kitűnik, hogy még a talárok ellávozása előtt, bizonyára 1242 tavaszán íródott. Kéziratát külföldi kódex őrizte meg, melyből Marczali Henrik a múlt század utolsó negyedében publikálta. Hegedüs István kísérelte után a tatárjárás 700. évfordulója alkalmából adjuk új fordítását, hiven követve az eredeti, hanguljos, kétszótaggal rimelt, gyakran csoportrímes, néha középprimmel ellátott, alliterációs sorokat.

1.

Isten, ki a mindenségben
bíráskodol méltóképen;
jóért jóval fizetsz vissza,
bűn meg bosszúd ürmét issza,
igazsággal mérsz nekünk:
Mi atyáink bűnbe estek,
rosszra mi se voltunk restek.
Im fejünkre gyűlt a vétek:
Szorongatás, szörnyű vészek
zúdultak fel ellenünk.

2.

Mind halálra hajtasz minket,
foglyul ejtik népeinket,
kardra hányták hóseinket;
jai, mért adtad szemeinkeket,
mért kell látnunk ennyi bajt!
Asszonyokat holtra űznek,
szép szemérme vész a szűznek,
elnémul a játszi gyermek,
vént, anyókat vérbe vernek;
gazság mindent halni hajt.

3.

Filiszteus népen Saul,
Egyiptom a zsidón se dúl
s Jóban arab se ily vadul,
mint ahogy im ártatlanul
Isten nyáján borzalom:
Nőket szűrnak most keresztül,
lányokat is seregestül;
tisztelete nincs a papnak,
gyámoltalan aggra csapnak
s kisdednek sincs irlalom.

4.

Milyen föld és milyen nemzet,
amely ilyen sarjat nemzett?
Oly kegyetlen, mord és hitvány,
gyilkolásra gyors, mint villám,
melynek örök harc nem árt.
Ó, természet, szörnyű vészed
a világra mért idézed,
e vad népség miért készül
emberiség vesszejével,
miért szültél bőszt tatárt?

5.

Mért volt nyitva anyjuk méhe,
mért foganták ezt beléje,
miért szülték a világra,
a világnak ártalmára,
Krisztus népét veszteni?
Jai, miért is küldted őket,
agyvelőnket fröccsentőket,
hogy szemünkből könnyű folyjon
s indítsanak jajra folyton
szörnyű gyaászunk vészei?

6.

Jeruzsálem anyánk, jajgass,
 eget verjél, ó, siralmas!
Sűrű sóhaj szálljon tőled,
végy vezeklő, görcsös övet,
a fejedre hamvat hints!
Beárnyékkolt súlyos bánat,
színed elhagy, képed sápad,
nyiljék könnyed kuforrása,
kelj keserű kárvallásra,
mert sebednek mása nincs!

7.

Szülötteid valahányan,
derekasan, daliásan,
sebbe ejtve, vagy halálban,
ellenséges rabigában,
gyalázatban snylenek.
A halottak hantolatlan,
sebesültek ápolatlan,
kiváltója nincs a rabnak,
bújosót nem oltalmaznak;
rettegnek a nemzetek.

8.

Fegyvert fogtak hős vezérek,
összegyültek jó vitézek,
ellenséget verni hátán,
vagy ha veszni kell csatáján,
mind egy szálíg halni kész.
De felgyulván a harc napja,
ellenségünk Mars nógatja,
a magyarnak szíve fáradt,
táborában zavar támadt,
megkábult a józan ész.

9.

Ing a trónus, reng az ország,
Mars, Bellóna ostorozzák,
lándzsa repül, dárda roppan,
öldöklés kél szörnyű ottan,
holtak halma heverő.
Együtt hull el püspök, érsek,
írástudók elveszének,
ölnék vitéz férfihadat.
szétzilálva minden csapat;
hej, ránkborult az idő!

10.

Nem tudhatja itten senki
hányan haltak, számbavenni.
Kettő jött csak ide Párka,
egyik vonta, másik vágta
a halandók fonalát.
A magyarnak nézve vesztét,
az egek is, jaj, könnyezték.
Azt hihette, chaosz válik
a világból újra váltig,
aki ekkor látva lát.

11.

Betellett, mit jósló Dávid
zsoltározván zsoltárt, állít:
Földbe főúr nem jut egy sem,
papok teste temetetlen,
sírásó sincs, nő a búz.

Ott feküsznek, ott rohadnak,
étkül égi madaraknak;
lettek kóbor kutyák konca,
farkas foga széthurcolja,
melyet senki el nem úz.

12.

Igy buktak el — nem csodáljuk,
hogy ily halál bullott rájuk:
Mert a nagyja és az alja
jó erkölcsét félreahagyja,
csupa bűnnel van tele.
Durva, duló lett a férfi,
bármi törvény semmi néki,
esküszegő, hite hamis,
epikurus, falánk, csal is,
borital az istene.

13.

Jövevényt a kényük elnyom,
senyved tőlük özvegasszony,
Koldus elől házuk zárva,
prédájuk a gyöngye árva;
nem kell nekik semmi jó.
A gunyájuk csupa pompa,
cifraság csak mindük gondja,
gőgösködni egy sem átal,
kenve vannak hazugsággal,
bújaságra mind mohó.!

14.

Jámbor Ráchel, jajjal jajgat,
nem szünteti a siralmat,
mert az adáz tatár csapat
ilyen rövid idő alatt
ennyi fiát ölte meg.
Sír Sionnak minden tája,
sem fia és sem leánya
nem jön hozzá, senki, senki,
édesanyját ünnepelni,
amíg dül a fürgeteg.

15.

Az ellenség dühel dül-fül,
Isten háza tüzzel pusztul;
jó és mulik most az ünnep,
melyet méltón meg nem ülnek,
nyögve bú és gyász alatt.
Nincs most részünk szentmisékben
hívek üdve érdekében,
mindért, kik még testben élnek
s mindért, ki már elszállt lélek
nem kél most az áldozat.

16.

Káromolva Isten, szentek,
bűnös markok mit nem mernek!
Szent öltözet meggyalázva,
Szentséghez nyúl a parázna,
ellenséges hetykeség.
Eltépi az Élet Könyvét,
papjait is sorra ölték,
kelyhet, kancsót és keresztet
eloroza a fékevesztett;
nincsenek már szentmisék!

17.

Remetéket felvertének,
szétfutnak a szerzetesek;
klostromukban béke helyett
terpeszkedik hadi sereg;
regula ott nem terem.
Matutinum nincsen reggel,
*vesperázn*i este nem kell,
elnémultak a zsolozsmák,
az éneket már nem zsongják,
cellák sora néptelen.

18.

Ki-ki tudja menekülve
a futásban van csak üdve;
visszahagyja kincs-aranyját,
szolgát, lovat, szarvasmarhát,
inkább aztán nyomorog.
Kényeskedő asszonynépek,
kik a házból alig léptek,
a haláltól most úgy félnek,
hogy futván, a messzeségnek
iramlanak csak gyalog.

19.

Jutva így véginségre,
nyomorában nincs ki védje,
fittyet hánynak a magyarnak,
szomszédságban akik laknak,
a baráti nemzetek.
Ki a pogányt elkerülte,
foglyul esik a kezükbe,
kifosztják a nemes embert
kincseiből, amit megment,
bármiképp is kesereg.

20.

Tisztesség és jóság nincsen!
Hatalomra ki tekintsen?
Igazság és törvény semmi:
Bárkitől el tudja venni
ősz jövését a vakmerő.

Régi hűség nincs erőben,
a reménység senyvedőben,
pironkodik a szemérem.
duzzad a bűn nagykevélyen
és a gazság egyre nő.

21.

A természet rendje ellen
szülők kelnek most kegyetlen,
gyermeküket meggyilkolják,
tűzbe vetik, vízbe fojtják;
elmondani borzadok! —
Egyiptom és Juda vétett
hajdan, ölvé gyermeknépet;
mi pannóni földünk pedig
most ugyanígy fenekedik,
de felettébb, mint azok.

22.

Üldözöttől megrettenvén
templomba tér a keresztény,
édesanyját oda menti,
de magát is ott veszejt;
rájuk gyújtják a tetőt.
Kit ellenség le nem vágott,
hordozza a szolgálancot;
nagy nemzetű sarjadékok
rabszolgákkul martalékok,
hadifoglyok, rabok ők.

23.

Egykor gazdag Magyarország,
mely dicsőség sugároz rád,
tenn erődben oly hatalmas,
országokon diadalmas,
kincsed is gyúlt módfelett!
Birodalmad vala téres,
királyod nagy és fölséges,
hadad hős, a kardja éles,
tartományod földje népes:
béke lakta földedet.

24.

Buktattál sok birodalmat,
mások sose győztek rajtad,
hired-neved gyarapodott,
paradicsom állapotod,
éltél dúsan, boldogan.
Most e szörnyű zivatarban,
pusztulásban, zürzavarban,
véginségben megszorulván,
férfinéped fogyatkoztán,
minden ország rád rohan.

25.

Történt veled e történet,
dögvész így bánt el tevéled
bűnödért, mit elkövettél,
ily vezeklést érdemeltél;
tetted, íme, ennyit ért!
Éhség veszti ékességed,
neved, fényed semmivé lett,
Szentségeid bemocskolva,
szentélyeid döntve romba...
Mindez, mindez bűnödért!

26.

Sanyargás a dúsnak sorsa,
meztelen jár, nincs egy rongya,
kopplás, fagy bágyasztotta;
inyencnek most jó a morzsa, —
koldul, nincsen kenyere.
Ki még bújdos Rák havában,
odaveszett januárban,
lándzsa-, nyíltól fut hiában,
időjárás a nyomában,
végül az bánt el vele.

27.

Kik selyemben nevelkedtek,
hosszú utban elepednek,
oly nagyon megvezekelnek,
tetemével holt ebeknek
tengetik csak magukat.
Nem nyugszik az Úr haragja,
sőt felcsapott oly magasra:
Megfeketül sokak ajka,
a nagyétűt kinja hajtja,
hogymár emberhúst harap.

28.

Thereusként sokan jártak,
de még inkább bős-galádak,
táplálékuk lesz a gyermek,
önhúsukkal töltekeznek,
így élnek az emberek.

Mindet űzi éhség réme,
testvér tör a testvééré,
jóbarát a jóbarátra,
mind mohó a más húsára,
bárki konca bárkinek.

29.

Meghervadnak a szép orcák,
a gazdagok koldushordák,
nem néz senki korra, nemre,
aki senki, az jó fentre
e nagy dögvész idején...
Kelj fel és jöjj, égi virtus,
reménységünk atyja, Krisztus,
kardot, pajzsot fogj fel végre
és csapj le az ellenségre,
légy királyi és kemény!

30.

Mentsd meg Magyarországot,
mert igába bőszen bújtat
a sérelmes tatár nemzet.
Nyujts már égi segédelmet
kegyességgel, szív szerint!
Szűzanya, szólj Szent Fiadnak,
hogy kik bűnben botladoznak,
nékik érted megbocsájtván
bűnbánatunk drága árán,
űzze el a kint megint!

31.

Vessze el vad ellenségünk,
földünk adja vissza nekünk,
rontsa kard és lándzsa mérgét,
hozzon nekünk újra békét
ennyi ínség alkonyán!
Hő imánkat halld meg, Isten,
távoztasd a halált innen
s gyász ha Tőled ült mirajtunk,
add immár, kik megmaradtunk,
örvendezzünk ezután!

Latinból fordította: Geréb László.